

Respons

Jemen: Rekruttering av mindreårige til hæren, militser og islamistgrupper

Problemstilling/spørsmål:

- Mindreårige i hæren og militsgrupper
- Årsaker til rekruttering av mindreårige
- Antall, opplæring og oppgaver
- Arbeid mot rekruttering av mindreårige
- Tvangsrekruttering
- Desertering

Mindreårige i hæren og militsgrupper

I Jemen skal en rekrutt ha fylt 18 år for å tjenestegjøre i hæren (U.S. Department of State 2012b, s. 2; IRIN 2011).

Bruk av mindreårige (gutter under 18 år) i hæren og stammemilitser er imidlertid utbredt i Jemen. Ifølge en rapport fra FNs generalsekretær rekrutteres mindreårige til den jemenittiske hæren, til den delen av elitestyrkene som kontrolleres av general Ali Mohsen al-Ahmar (First Armoured Division – FAD), til myndighetsvennlige stammemilitser, til den shiamuslimske al-Houthi-militsen i nord og til de islamistiske gruppene Ansar al-Sharia og al-Qaida in the Arab Peninsula (AQAP) i sør (UN Secretary General 2012; HRW 2011; IRIN 2011).

Også andre kilder beskriver rekruttering av mindreårige til militære formål. I rapporten om menneskerettigheter i Jemen for 2011 påpeker amerikanske myndigheter at personer under 18 år rutinemessig deltar i væpnet aktivitet i militser (U.S. Departement of State 2012a). Og ifølge den amerikanske rapporten om menneskehandel i 2011 finnes det troverdige rapporter om at barn helt ned til 11 år har blitt rekruttert til hæren, regjeringsvennlige militser og til al-Houthi (U.S. Department of State 2012b, s. 2).

Avisen The National viser til at FN har satt al-Houthi-militsen og den regjeringsvennlige stammemilitsen al-Jaysh al-sha'bi i nord på sin liste over væpnede grupper som rekrutterer mindreårige (Reini 2011). Det FN-finansierte nyhetsbyrået IRIN News omtaler en økende

Respons **Jemen: Rekruttering av mindreårige til hæren, militser og islamistgrupper**

målrettet rekruttering av mindreårige til hæren og til FAD (IRIN 2011). I en artikkel i Yemen Times uttaler en talsmann for en organisasjon som arbeider for beskyttelse av barns rettigheter, at både hæren og militser rekrutterer mindreårige, og at det finnes tusenvis av dem i hæren. I samme artikkel opplyser en major i hæren at de mottar søknader fra gutter helt ned i 13-års alder (al-Arasi 2011).

Menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights Watch (HRW 2011) viser til intervju med 20 mindreårige soldater i Sana'a som oppga at de var 14, 15 og 16 år gamle, og at de hadde tjenestegjort i hæren i mellom ett og to år. De opplyste å ha blitt rekruttert til hæren for å bekjempe al-Houthi i nord, men var på tidspunktet for intervjuet med i FAD, som er kontrollert av Ali Mohsen al-Ahmar. Seks offiserer i FAD hadde også bekreftet overfor HRW at de tillot rekruttering av 15 år gamle gutter og unntaksvis også aksepterte de som var yngre (HRW 2011).

Hjelpeorganisasjonen Save the Children, som Landinfo møtte i Sana'a i april 2012, bekreftet at barn og unge under 18 år brukes til sikkerhetsoppgaver og i væpnede konflikter av alle parter i Jemen ("everybody here will recruit teenage boys, including the military"). Ifølge organisasjonen er rekruttering av mindreårige særlig utbredt i stammesamfunnet i Nord-Jemen, men de opplyste at det også skjer sør i landet. Det finnes også eksempler på at grupper som al-Houthi i nord og de islamistiske Ansar al-Sharia og AQAP i sør, har rekruttert gutter helt ned til 12-års alder (Save the Children, møter i Sana'a april 2012).

Årsaker til rekruttering av mindreårige

Stammekultur og utbredt fattigdom er de to viktigste årsakene til rekruttering av mindreårige til hæren og militser. En tredje årsak er mangelfull fødselsregistrering. Jemen mangler fortsatt et sentralt system for fødselsregistrering. Mange barn (og voksne), særlig i rurale områder, har enten aldri blitt formelt registrert i folkeregisteret, eller de ble etterregistrert flere år etter fødsel. Dette er særlig tilfelle i nord hvor flertallet av befolkningen bor, og det skaper i mange tilfeller usikkerhet om hvor gamle de unge rekruttene faktisk er (Save the Children, møter i Sana'a april 2012; U.S. Department of State 2012b, s. 3).

Ifølge Save the Children er rekruttering og bruk av mindreårige i væpnet konflikt en gammel tradisjon og en integrert del av jemenittisk stammekultur. I stammekulturen anses gutter ned til 13-14 år for å være menn. De oppdras til å beskytte og forsvare stammen slik deres fedre og den eldre generasjon gjør, og lojaliteten til, og internt i, stammen og klanen er sterk. I alle stammeområdene er det å ha våpen en integrert del av en manns identitet og symbol på mandighet og tilhørighet. I væpnede konflikter rekrutteres stammer og klaner på kollektiv basis, og for stammeledere gir det prestisje og viser styrke å kunne vise frem flest mulig menn og gutter under våpen.

I tillegg pekte Save the Children på fattigdom og generell mangel på andre muligheter i det jemenittiske samfunnet. Den reelle arbeidsløsheten blant unge gutter og menn antas å være mellom 40 og 50 %. Mange har dessuten liten eller ingen skolegang. Å verve seg til hæren er for mange eneste mulighet til å skaffe inntekt og forsørge familien. I hæren er soldatene garantert lønn, selv om den er liten. Så mange som 10-15 familiemedlemmer kan være avhengig av en soldatlønn for å overleve.

Det er sparsomt med opplysninger om hva en mindreårig soldat tjener når han lar seg verve. I henhold til en artikkel i Yemen Times (al-Arasi 2011), er en soldatlønn ikke høyere enn 150

Respons Jemen: Rekruttering av mindreårige til hæren, militser og islamistgrupper

USD pr. måned. I en artikkel fra IRIN (2011) opplyser en 15 år gammel gutt som bemannet en kontrollpost tilknyttet FAD, at han tjente 110 USD i måneden.

Også andre kilder peker på økonomiske årsaker når mindreårige blir rekruttert. I rapporten fra FNs generalsekretær vises det til at foreldre i Sør-Jemen verver sine barn til tjeneste av økonomiske årsaker (UN Secretary General 2012, s. 31). En kilde i Sana'a med barns rettigheter som arbeidsfelt, viser til at de fleste foreldre samtykker til rekruttering av sine barn, og at noen også forfalsker fødselsdatoen på barnas ID-kort slik at de kan verves til hæren (IRIN 2011). Yemen Times siterer en offiser i Forsvarsdepartementet som hevder at de som rekrutterer mindreårige utnytter arbeidsløsheten, fattigdommen, konfliktnivået og mangelen på stabilitet i det jemenittiske samfunnet. Ifølge offiseren er det riktignok ikke bare barn fra fattige familier som blir rekruttert. Også mindreårige fra bedrestilte (statsansatte) familier rekrutteres, og noen av disse ender opp i ledende posisjoner i hæren (Tuhama 2012).

I den samme Yemen Times-artikkelen (Tuhama 2012) uttaler en psykolog at mindreårige slutter seg til væpnede grupper på frivillig basis. Psykologens studier viser at fattigdom, analfabetisme og diskriminering er de viktigste motivene ved frivillig rekruttering av mindreårige. Noen slutter seg til væpnede grupper for å få beskyttelse, ut fra et ønske om å overleve, for å få hevn eller fordi de har mistet hjem og familiemedlemmer (Tuhama 2012).

Hvor mange mindreårige finnes i hæren og militser?

Det finnes lite, og heller ikke etterprøvbart, tallmateriale over hvor mange mindreårige som er aktive i væpnet konflikt i Jemen, men noen kilder presenterer noen antakelser. I en artikkel i Yemen Times antas det at mellom 15 og 20 % av de som deltar i væpnet kamp i Jemen er under 18 år (al-Sakkaf & Bin Sallam 2012). Avisen The National opplyser at det i 2010 ble registrert 123 mindreårige i væpnet kamp i provinsen Saada, at 75 mindreårige ble registrert i kamp i naboprovinsen al Jawf, og at en femtedel av al-Houthi-militsen og 15 % av al-Jaysh al-sha'bi i nord består av mindreårige (Reini 2011). Ifølge lederen for en lokal frivillig organisasjon (Seyaj Organization for Childhood Protection – SOCP, som sitert i IRIN 2011) er 50 % av de som slåss i hæren og de som kjemper for al-Houthi-militsen under 18 år.

Flere kilder omtaler også en økende og målrettet rekruttering av mindreårige innenfor militære enheter i forbindelse med det folkelige opprøret i Jemen i 2011. Det gjelder både i hæren, i FAD og i militsgruppene (al-Sakkaf & Bin Sallam 2012; U.S. Department of State 2012a; Tuhama 2012; IRIN 2011).

Opplæring og oppgaver

Ikke alle mindreårige brukes i direkte kamphandlinger, men de utstyres med håndvåpen og settes i situasjoner hvor bruk av våpen kan bli aktuelt. Tilgjengelig informasjon tyder også på at mange får svært liten opplæring. Nadia al-Sakkaf og Mohammed Bin Sallam i Yemen Times (2012) opplyser at rekrutter på begge sider mottar minimalt med trening før de blir sendt av gårde i aktiv tjeneste. Artikkelen siterer en ung mann (ikke mindreårig) som opplyser at han og likesinnede hadde seks dager med trening i en leir før de fikk utlevert et våpen og ble sendt ut i kamp.

Ifølge Save the Children (møter i Sana'a april 2012) blir mange mindreårige i Sana'a brukt til å bemanne kontrollposter. De får minimalt med opplæring før de får utlevert et håndvåpen og satt til å bemanne en kontrollpost sammen med fire-fem andre på omtrent samme alder. På

Respons Jemen: Rekruttering av mindreårige til hæren, militser og islamistgrupper

spørsmål om profil på disse guttene, ble det svart at de vanligvis er 16-17 år, at de er utstyrt med hver sin AK-47, at de tygger khat mens de bemanner kontrollposten og at de aller fleste er analfabeter.¹

Også andre kilder viser til at mindreårige brukes til å bemanne militære kontrollposter. Ifølge rapporten fra FNs generalsekretær ble mindreårige i 2011 observert ved kontrollposter satt opp av hæren og FAD i Sana'a og byen Taiz.² I provinsen Saada i nord ble mindreårige observert ved kontrollposter tilknyttet al-Houthi-militsen (UN Secretary General 2012). Også journalistene al-Sakkaf & Bin Sallam (2012) opplyser at de fleste av de nylig rekrutterte til hæren i Sana'a blir brukt til å bemanne kontrollposter i og rundt hovedstaden.

Flere kilder opplyser imidlertid at mindreårige brukes til mer enn bemanning av kontrollposter. Ifølge en artikkel i Yemen Times har barn blitt brukt i direkte kamphandlinger og som menneskelige skjold (Tuhama 2012). Andre kilder opplyser at militser bruker gutter til kamphandlinger og logistikkoppgaver, mens jenter, noen av dem angivelig rekruttert ved hjelp av tvangsekteskap, blir brukt til matlaging, til å samle inn etterretningsinformasjon og til å flytte detonatorer (Reini 2011; IRIN 2011).

Varighet av tjeneste i hæren eller militsgrupper

På spørsmål om varighet opplyste Save the Children at tjeneste i hæren er basert på frivillighet, og at den som rekrutteres selv bestemmer hvor lenge han/hun vil tjenestegjøre ("when you enter, you register for as long as you will"). Hvis vedkommende lykkes med å finne andre og bedre muligheter for livsopphold, kan det være grunn til å avslutte tjenesteforholdet. Save the Children understreket imidlertid at det i en jemenittisk kontekst er familien, ikke den enkelte, som avgjør hvorvidt vedkommende skal fratre tjeneste og dermed frata familien en liten men stabil inntekt.

Forebyggende arbeid mot bruk av mindreårige i væpnede konflikter

I rapporten om menneskehandel påpeker amerikanske myndigheter at selv om den jemenittiske regjeringen i 2011 erkjente rekruttering av mindreårige, ble ingen tiltak iverksatt for å beskytte eller rehabiliteere disse (U.S. Department of State 2012b, s. 3). Også rapporten fra FNs generalsekretær viser til at den jemenittiske regjeringen i mai 2011 utstedte en erklæring hvor de uttrykker sin forpliktelse til å avslutte rekruttering og bruk av mindreårige soldater. Ved årets slutt kunne generalsekretæren fastslå at den uttalte forpliktelsen ikke var fulgt opp i praksis. Landinfo har heller ikke funnet annen informasjon som tyder på at rekruttering og bruk av mindreårige soldater har blitt mindre utbredt i løpet av 2012.

Ifølge Save the Children anses ikke rekruttering av gutter i puberteten som galt eller unormalt i Jemen ("no one in Yemen thinks this is bad"). Det er knapt et tema blant frivillige jemenittiske organisasjoner som arbeider for barns rettigheter, og det drives heller ingen forskning på tematikken. Det finnes, generelt sett, liten eller ingen bevissthet i det jemenittiske samfunnet om hvilke konsekvenser det å være mindreårig soldat kan få for de det

¹ Landinfo observert ved selvsyn at flere kontrollposter i Sana'a var bemannet av unge gutter som tygget khat og hadde hvert sitt håndvåpen.

² Byen Taiz var, ved siden av hovedstaden Sana'a, det viktigste stedet for det folkelige opprøret mot tidligere president Saleh og hans regime i 2011.

gjelder. For å nå målgruppene har Save the Children derfor anlagt en pragmatisk tilnærming i sitt arbeid rundt bevisstgjøring av skadevirkninger (møter i Sana'a, april 2012).

Tvangsrekrutteres mindreårige til væpnet konflikt?

Det foreligger få opplysninger om regelrett tvangsrekruttering av mindreårige i Jemen. Ifølge en artikkel i Yemen Times, som siterer en psykolog, blir barn ofte kidnappet og tvunget til å slutte seg til væpnede grupper (Tuhama 2012). Videre fremgår det av den amerikanske rapporten om menneskehandel for 2011, at noen jemenittiske mindreårige som forsøker å komme seg over grensen til Saudi-Arabia, blir kidnappet av opprørsgrupper for å gjøre tjeneste i kamp. I rapporten anbefales den jemenittiske regjeringen å gjøre en større innsats for å stoppe tvungen rekruttering av mindreårige (child soldiers). Ut over det har rapporten ingen detaljer om tvungen rekruttering av mindreårige (U.S. Department of State 2012b, s. 1-2).

I rapporten om menneskerettigheter påpeker amerikanske myndigheter at selv om personer under 18 år rutinemessig deltar i væpnet aktivitet for stammer og militser, tvangsrekrutteres de ikke til stammemilitser (U.S. Department of State 2012a). Save the Children kjente heller ikke til konkrete tilfeller av tvangsrekruttering (møter i Sana'a, april 2012).

Desertering

Jemenittisk militærlov har bestemmelser om desertering. Ifølge Save the Children er dette imidlertid kun papirbestemmelser, de anvendes ikke. Organisasjonen hevdet videre at desertering som begrep er ukjent i en jemenittisk kontekst ("the concept of desertion does not exist in Yemen"). Det å forlate hæren vil for unge eller voksne ikke få andre konsekvenser enn at de mister lønnen. Save the Children hevdet at det også gjelder FAD - militærstyrkene som kontrolleres av general Ali Mohsen al-Ahmar. Disse styrkene er mindre formelle og mer stammebaserte enn hæren. Det er ikke straffbart å forlate disse styrkene, man utsettes heller ikke for represalier. Mange i FAD er unge gutter og menn uten utdanning og mulighet for annet arbeid. De er lojale mot Ali Mohsen så lenge de får betalt.

Save the Children uttalte imidlertid at spørsmålet om desertering ikke helt kan utelukkes når det gjelder spesialstyrkene. Deler av disse er en profesjonell hær, hvor soldatene er spesialutdannet, svært godt trent og svært godt betalt. Lønnen til disse soldatene kan forsørge mange mennesker. Å desertere fra disse styrkene kan være en straffbar handling i praksis. Save the Children kjente imidlertid ikke til noen konkrete tilfeller av desertering.

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, og kildegrunnlaget vil ikke nødvendigvis være like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor begrensede tidsrammer og vil i liten grad inneholde bakgrunnsinformasjon.

Respons Jemen: Rekruttering av mindreårige til hæren, militser og islamistgrupper

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som responsene omhandler.

Referanser

Skriftlige kilder

- Al-Sakkaf, N. & Bin Sallam, M. (2012, 26. april). Intensive Army Recruitment Feed Ongoing Conflict. *Yemen Times*. Tilgjengelig fra <http://www.yementimes.com/en/1515/report/744/Intensive-army-recruitment-feeds-ongoing-conflict.htm> [lastet ned 23. oktober 2012]
- Tuhama, E. (2012, 16. april). Child Rights Organisations Silent on Child Military Recruitment. *Yemen Times*. Tilgjengelig fra <http://www.yementimes.com/en/1564/report/723/Child-rights-organizations-silent-on-child-military-recruitment.htm> [lastet ned 23. oktober 2012]
- Al-Arasi, A. (2011, 21. november). Yemeni Army Accused of Recruiting Child Soldiers. *Yemen Times*. Tilgjengelig fra <http://www.yementimes.com/en/issue1521/news/101/Yemeni-army-accused-of-recruiting-child-soldiers.htm> [lastet ned 23. oktober 2012]
- UN Secretary General (2012, april). *Children and armed conflict*. Geneve: UN General Assembly, Security Council. Tilgjengelig via Refworld <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4fd706472.pdf> [lastet ned 3. oktober 2012]
- Reini, J. (2011, 13. mai). UN berates Yemeni rebels for recruiting child soldiers. *The National*. Tilgjengelig fra <http://www.thenational.ae/news/world/middle-east/un-berates-yemeni-rebels-for-recruiting-child-soldiers> [lastet ned 3. oktober 2012]
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2011, 14. april). *Yemen: Stop Using Children in Armed Forces*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/print/news/2011/04/14/yemen-stop-using-children-armed-forces> [lastet ned 23. oktober 2012]
- IRIN (2011, 20. juli). Yemen: Conflict generating more child soldiers. *IRIN*. Tilgjengelig fra <http://www.irinnews.org/Report/93281/YEMEN-Conflict-generating-more-child-soldiers> [lastet ned 23. oktober 2012]
- U.S. Department of State (2012a, 24. mai). *Country Report on Human Rights Practices, Yemen*. Washington DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig via Refworld <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4fc75a4bc.html> [lastet ned 24. oktober 2012]
- U.S. Department of State (2012b, 19. juni). *2012 Trafficking in Persons Report – Yemen*. Washington DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig via Refworld <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4fe30c8237.html> [lastet ned 24. oktober 2012]

Muntlig kilde

- Save the Children. Møter i Sana'a 17. og 23. april 2012.

© Landinfo 2012

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.